

Det nya unga utanförskapet

En kvalitativ studie av ett lokalt projekt med syfte att sysselsätta och skapa
innanförskap hos utsatta arbetslösa ungdomar

Av: Ewin Ates & Lovisa Meeuwisse

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
HT 13



Handledare: Norma Montesino

Abstract

Authors: Ewin Ates & Lovisa Meeuwisse

Title: “The new exclusion of youth – A qualitative study of a local project with the purpose of helping unemployed youth towards occupation and inclusion.”

Supervisor: Norma Montesino

This essay describes the situation of the national and global problem of youth unemployment, and furthermore it investigates how a selected local youth unemployment project works with the youth that they are in contact with. This study is based on observations, which have been a way to truly see how the professionals and participants of the project interact, and what the project can do for the youths involved, not only jobwise but also practically, regarding their entire social situation. It is tough to return to a life of studying or working once you have been excluded in this time being (whether it has been involuntary or your own choice) from school or the employment sphere. There is now a new form of class in our society, called the precariat, and it consists of those in our society who live in unstable conditions regarding economics and uncertain parts of their lives, such as poor working conditions. Through this study we have been able to come to the conclusion that there is no definite solution for this problem, but through this local youth unemployment project, we have been able to see that there are small ways towards helping young people regain their confidence and strengthening their social network, and eventually gain a stable position in society.

Key words: youth unemployment, marginality, The Precariat, social exclusion.

Nyckelord: ungdomsarbetslöshet, marginalitet, prekariatet, socialt utanförskap.

Förord

Vi tackar vår handledare Norma Montesino för en god vägledning och kloka ord genom uppsatsarbetet.

Vi vill även tacka projektets deltagare och personal för ett öppet välkomnande och för all värdefull information vi fått.

Tack till alla inblandade!

Ewin Ates & Lovisa Meeuwisse

Innehållsförteckning

1. Problemformulering	4
2. Syfte	6
3. Frågeställningar	6
4. Bakgrund	6
5. Tidigare forskning	8
5.1 <i>Gymnasieskolan</i>	9
5.2 <i>Arbetsmarknaden</i>	9
5.3 <i>Exempel från andra länder</i>	10
5.4 <i>Stöd i form av projekt</i>	12
5.5 <i>Utebliven etablering och utanförskap</i>	14
6. Teori	16
6.1 <i>Human waste</i>	16
6.2 <i>Prekariatet</i>	18
6.3 <i>Socialt utanförskap</i>	21
6.4 <i>Teoretiska avgränsningar</i>	22
6.5 <i>Teori i relation till studien</i>	23
7. Metod	24
7.1 <i>Val av metod</i>	24
7.2 <i>Urval</i>	25
7.3 <i>Metodens förtjänster och begränsningar</i>	26
7.4 <i>Reliabilitet och validitet</i>	27
7.5 <i>Bearbetning av empiriskt material</i>	28
7.6 <i>Tillvägagångssätt</i>	28
7.7 <i>Etiska överväganden</i>	29
8. Resultat/Analys	31
8.1 <i>Aktivering på vems villkor?</i>	31
8.2 <i>Att skapa sysselsättning</i>	33
8.3 <i>Relation och bemötande</i>	35
8.4 <i>Gemenskap</i>	39
8.5 <i>Distans kontra närhet</i>	40
9. Avslutande diskussion	42
10. Referenser	45
11. Bilagor	48

1. Problemformulering

”Ungdomsarbetslösheten i tre svenska regioner har blivit så hög att EU-kommissionen beslutat ge Sverige 88 miljoner euro, omkring 750 miljoner kronor, i krisstöd för att komma till rätta med problemen.” (Svenska Dagbladet 2013-12-04).

Ungdomsarbetslöshet är ett aktuellt problem som är vanligt förekommande i politiska debatter och i media. Åtgärder sätts in på både statlig och kommunal nivå men problemet ungdomsarbetslöshet fortsätter öka i Sverige. Enligt statistik från Statistiska Centralbyrån, kan det konstateras att det under juli – september månad i år fanns ca 130 500 arbetslösa ungdomar i hela Sverige, varav 69 400 av dem var män och 61 100 kvinnor, i åldersgruppen 16-24 år (SCB, 2013).

Enligt regeringens utredning ”Unga som varken arbetar eller studerar” (SOU) beskrivs flera svårigheter för ungdomar att ta sig in på arbetsmarknaden idag. Kraven på utbildning har ökat och pressen på arbetsmarknaden är hög. Utredningen visar även att det kan finnas individuella svårigheter som gör att ungdomar har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden, fortsätta sina studier eller vidareutbilda sig. Enligt utredningen kan ungdomarnas socioekonomiska faktorer spela en stor roll i hur de etablerar sig på arbetsmarknaden. Det krävs intensivare och mer samordnade insatser för att hjälpa de ungdomar som idag befinner sig i sådana situationer (SOU 2013:74:13). Det lokala engagemanget kring att ge ungdomar stöd genom samverkan ser väldigt olika ut enligt utredningen och det finns ingen specifik nationell modell för kommunerna att följa. Samverkan på lokal nivå kan fungera genom projekt finansierat av Europeiska socialfonden eller så kan det finnas ett långvarigt finansierat stöd genom samordningsförbund (SOU 2013:74:63). Det är alltså inte bristen på insatser som saknas utan snarare samordningen kring dessa insatser (SOU 2013:74:14). Desto längre ungdomarna står utanför arbetsmarknaden, visar utredningen, ju blir svårare för dem att ta sig in och ungefär hälften av de unga som inte arbetar eller studerar kommer även att befinna sig i samma situation tre år senare (SOU 2013:74:114). Utredningen presenterar en rad riskfaktorer som återkommer i studier. Det kan bli långvariga konsekvenser för unga att etablera sig på arbetsmarknaden om han eller hon till exempel har bristande gymnasieutbildning. Det finns även strukturella svårigheter som kan spela en roll i ungdomars chans att etablera sig. I utredningen

diskuteras bland annat klasstillhörighet och boendeförhållanden (SOU 2013:74:116-117).

I radioprogrammet ”Filosofiska rummet” kan vi höra Isenberg, Emt och Salonen diskutera Guy Standings bok ”Prekariatet – den nya farliga samhällsklassen”. De analyserar Standings välanvända begrepp prekariatet. En ny global samhällsklass som lider av kronisk otrygghet i form av temporära och osäkra arbeten. Sociologen, Bo Isenberg, menar att dagens situation i samhället har lett till att alla arbetstagare måste vara flexibla. Flexibla på sin egen bekostnad och hela livet tvingas anpassas till tuffare arbetsvillkor (Filosofiska rummet, 2013-12-22) Jeanette Emt, filosof, anser att detta, i många fall, permanenta tillstånd av otrygghet innebär att man inte kan utveckla en yrkesidentitet på arbetsplatsen, skapar stress och kan göra att människor inte vågar säga ifrån vid missförhållanden. Hon menar även att det inte finns någon solidaritet i prekariatet eftersom medlemmarna skyller sina egna motgångar på varandra (ibid). Alla tre enas i åsikten om att prekariatet sällan kan se att detta är ett strukturellt problem, utan väljer att tänka att det har att göra med individuella faktorer. Tapio Salonen, professor i socialt arbete, menar att det saknas en klasskänsla i prekariatet. Det finns ingen möjlighet till att forma något gemensamt och skapa gemensamma aktioner när prekariatet består av olika grupper som saknar en gemensam identitet, förutom deras prekära situation. Till prekariatet hör bland annat ungdomar som får stöd från Försäkringskassan, vilket under de senaste 15 åren tredubblats (ibid).

Anna Angelin (2009) har studerat de långvariga effekter som kan uppstå till följd av arbetslöshet bland unga. Ungdomar som inte har ett arbete löper en större risk för att i framtiden fortsätta att vara arbetslösa och att leva på försörjningsstöd (Angelin, 2009:44). En svårighet som kan uppkomma vid längre arbetslöshet är att ungdomens olika kompetenser och meriter kan glömmas bort under den tid som man är arbetslös och det kan även bli svårare att återvända till arbete då man anpassar sig till en livssituation med lägre inkomst. Där finns även faran av att motivationen till återvändandet av ett arbete minskar (Angelin, 2009:45). Dessutom finns risken i att man blir mindre attraktiv för arbetsgivare då man inte haft någon tidigare anställning. Vidare menar Angelin att ungdomens brist på kontaktnät inom arbetsmarknaden också försvårar möjligheterna till arbete, då detta är en viktig faktor för ungdomar

som får möjlighet till anställning (Angelin, 2009:46). I studien beskriver Angelin hur en del av intervjupersonerna uttrycker att det långvariga misslyckandet med att finna ett arbete och kunna bli självförsörjande är en skamfull process för dem (Angelin, 2009:174).

Vi har valt att studera ett projekt i Lund som arbetar med att hjälpa ungdomar till sysselsättning. Projektets uttalade syfte är att hjälpa unga som står utanför arbetsmarknaden och studier till sysselsättning. Utgångspunkten är den situation som Angelin beskriver i ovanstående stycke. Genom deltagande observationer har vi haft tanken om att vi ska se vilka interaktioner och möten som är viktiga för ungdomarna i att hitta ett sammanhang på mötesplatsen. Genom att jämföra det vi ser i våra observationer med projektplanen som finns för projektet hoppades vi kunna se hur en negativ situation kan omvandlas till nya förutsättningar.

2. Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur arbetet med arbetslösa ungdomar formas inom ramen för det valda projektet, vars syfte är att hjälpa ungdomar till sysselsättning.

3. Frågeställningar

- Vilka aktiviteter betraktar vi som förändrande i projektets arbete?
- Vilka rutiner anser vi ha betydelse för att motverka utanförskap?
- Hur struktureras ungdomarnas vardag i projektets arbete?

4. Bakgrund

I projektets plan kan vi läsa att projektet har varit verksamt i ungefär 3 år och ska fungera som ett samordningscenter och mötesplats för ungdomar i åldrarna 16-24 år. Projektet leds av flera olika förvaltningar såsom Socialförvaltningen, Arbetsförmedlingen, Fritid- och kulturförvaltningen och Utbildningsförvaltningen och syftet är att använda sig av respektive samverkansparts resurser för att skapa samordnade/effektiva insatser och samsyn. Tanken är att projektet ska fånga upp de

ungdomar som redan befinner sig i eller är på väg in i ett utanförskap. I huvudsak vänder de sig till dem som är arbetslösa eller befinner sig i övergången mellan studier och arbetslivet. Ungdomar som är i behov av vägledning och information ska kunna få det genom projektet. Det skall arbetas aktivt med att stödja och motivera de ungdomar som har ett bristande förtroende till de verksamheter som ska stödja dem. Gruppen unga i utanförskap är en heterogen grupp och ska förstås utifrån att de har olika problematik. Projektet arbetar individuellt med varje ungdom och ser till dennes egen vision och mål för att skapa delaktighet och självbestämmande. Ungdomar som befinner sig i ett utanförskap står ofta utan kontakter till arbetsmarknaden och saknar erfarenheter som gör att de kan etablera sig på arbetsmarknaden, vilket projektet ska bistå med. Deltagarna ska inte ses som passiva mottagare av projektets hjälp utan ska känna sig delaktiga och ha inflytande över projektets utformning. Projektet ska hjälpa ungdomarna att få tidig hjälp och snabbare insatser som gynnar deras livssituation.

Utifrån våra egna observationsstudier har vi fått reda på att projektet har två stora funktioner. Dels en mötesplats där vem som helst mellan 16-24 år kan komma och umgås med andra ungdomar, köpa en fika och prata med personalen om frågor och funderingar. Mötesplatsen fungerar även under dagtid som öppet hus, då ungdomar bland annat kan skriva in sig, söka jobb och få hjälp med sitt cv. På kvällstid blir mötesplatsen fritidsgård då ungdomarna kan vara med och delta i aktiviteter såsom spela biljard, se film, umgås etc.

Projektets andra övergripande funktion liknar mer den traditionella formen av myndighetsarbete. Det vill säga att ungdomarna kan boka tid med en arbetsförmedlare eller arbetsmarknadskonsulent. Ungdomen har en egen kontakt på projektet som man samarbetar tillsammans med i jakten på att hitta jobb, praktik, studier eller annan sysselsättning. Här knyts även kontakter till andra eventuella myndigheter om det behövs, t.ex. sjukvården eller försäkringskassan. Båda delarna av projektet är verksamma i samma lokal. På nedervåningen finns mötesplatsen i form av ett stort rum med öppen planlösning med soffgrupper, andra små bord med stolar, biljardbord och kassa. Samt en avskild hörna bakom med en stor bokhylla som rumsavdelare där ungdomar kan sitta med personal vid en dator, t.ex. vid inskrivning eller cv-hjälp. På ovanvåningen finns ett kontorslandskap och samtalsrum för individuella möten med deltagare. Personalen som arbetar på projektet består av arbetsmarknadskonsulenter (i

grunden studie- och yrkesvägledare eller socionomer), arbetsförmedlare, en SYO-konsulent och fritidsledare.

Projektets deltagare kan ha fått kontakt med projektet genom att andra verksamheter skickat dem dit, ex Arbetsförmedlingen eller Socialförvaltningen, då en medverkan i projektet kan användas som en motprestation för att erhålla försörjningsstöd eller aktivitetsersättning, eller så har de kontaktat projektet självmant. För vissa deltagare finns en vägledningskurs där man gemensamt i grupp arbetar med att förbättra sitt cv, lära sig strategier för att skaffa arbete och lära sig mer om sig själv och vad man vill göra i framtiden.

Verksamhetens verkningsområde är brett och de på projektet ansvarar för mycket kring dessa ungdomar. De fördelar och har kontakt med praktikplatser, anordnar rekryteringsträffar, har kontakt med folkhögskolor och andra alternativa sysselsättningsområden.

5. Tidigare forskning

Ungdomsarbetslöshet och utanförskap har sedan 90-talet varit ett omdiskuterat ämne och i Sverige har flera utredningar och studier gjorts av statliga organ så som Statens Offentliga Utredningar och Ungdomsstyrelsen. Det har även bedrivits forskning och gjort vetenskapliga studier inom Europa som berör problematiken kring utanförskap samt åtgärder som skapats för att motverka detta. Studierna berör problematiken på ett strukturellt plan men även hur de utsatta individerna påverkas i sin situation.

Enligt SOU-utredningen är det för vissa ungdomar svårt att ta sig ut på arbetsmarknaden eller påbörja studier. Det finns faktorer som förstärker dessa svårigheter, dels på ett strukturellt plan såsom socioekonomiska faktorer men även på en individnivå t.ex. genom utebliven eller brister i skolgången. Detta kan påverka chansen att ta sig vidare till att få ett arbete eller börja studera. Många ungdomar som har svårigheter i att etablera sig på arbetsmarknaden har tidigare haft problem med skolgången och utredningen betonar starkt att insatser behövs redan i skolan för att hjälpa ungdomar att slutföra sin gymnasiala utbildning (SOU 2013:74:61).

5.1 Gymnasieskolan

Ungdomar med ofullständiga/låga betyg från gymnasiet riskerar i högre grad att hamna utanför arbetsmarknaden eller annan sysselsättning samt har en större risk för att drabbas av psykosociala problem, visar utredningen (SOU 2013:74:81-82).

Ungefär 24 % av de ungdomar som påbörjat en gymnasieutbildning saknar fullständiga betyg fyra år senare och sker det avbrott i ungdomens utbildning ökar risken för att inte fullfölja studierna (SOU 2013:74:83-84). När det gäller behörighet till fortsatta studier på universitetsnivå skiljer det sig beroende på vilken linje ungdomen studerat. Bland de som gått studieförberedande linjer är det 80 % som senare har behörighet, motsvarande siffra för yrkesförberedande linjer är 65 % och för de som gått individuella programmet är det endast 10 % som har behörighet till vidare utbildning (SOU 2013:74:85).

Olofsson och Panican (2013) har studerat ungdomar som befinner sig i utanförskap i Sverige. De diskuterar även gymnasiekompetensen men menar att även om en ungdom har en gymnasial utbildning betyder inte detta att han eller hon kan etablera sig på arbetsmarknaden. De menar att dessa ungdomar saknar arbetslivsförankring som innebär att arbetsgivare inte kan se vad som är betydelsefullt i deras utbildning för arbetet i fråga. Med den sortens utbildning menar Olofsson och Panican i första hand allmänteoretiska utbildningar (Olofsson & Panican, 2013:70). De anser att yrkesutbildningar i gymnasiet är de som anpassar sig mer utefter arbetslivets krav och därmed borde förstärkas. De menar således att arbetslivets inflytande i utformningen av yrkesutbildningarna kan vara viktigt för framtida reformer (ibid).

5.2 Arbetsmarknaden

I Ungdomsstyrelsens studie "Fokus 08 – En analys av ungas utanförskap" beskrivs det hur situationen ser ut i fyra segregerade och socialt utsatta områden i Sverige och hur ungdomarna i dessa områden upplever sin livssituation och sitt utanförskap. Vidare beskriver Fokus 08 olika modeller för sysselsättning och hur dessa har förändrats i takt med att situationen för ungdomar på arbetsmarknaden ändrats. Sedan den ekonomiska krisen i Sverige under 1990-talet har förutsättningarna på både arbetsmarknad och arbetsmarknadsrelaterade verksamheter inom både stat och kommuner förändrats, exempelvis har förutsättningarna för att erhålla a-kassa ändrats,

vilket har resulterat i att fler har fått olika former av ekonomiskt bistånd så som sjukersättning eller introduktionsersättning. Eftersom antalet arbetslösa ökat sedan 1990-talets kris har kommunerna i landet varit tvungna att omorganisera och expandera sina försörjningsstödsverksamheter, för att kunna hantera den växande grupp människor som söker sig dit. Verksamheter som arbetar med försörjningsstöd har inte sällan en nära koppling till arbetsmarknadsfrågor och de personer som erhåller ekonomiskt bistånd och som står till arbetsmarknadens förfogande har vanligtvis krav på sig att vara inskrivna hos arbetsförmedlingen (Ungdomsstyrelsen, 2008:213).

Ungdomsstyrelsens studie (2008:214) hävdar att man bäst hjälper ungdomar att bryta sitt utanförskap genom att hjälpa dem att etablera sig på arbetsmarknaden. I arbetet med att stödja arbetslösa ungdomar blir det viktigt att ha ett effektivt arbetssätt så att ungdomen slipper slussas runt och istället hamnar rätt i systemet från början. Ett effektivt sätt är samverkan mellan de inblandade aktörerna. Samverkan är en central del i projektets arbetssätt och anses av personalen vara en viktig beståndsdel för att verksamheten ska uppfylla sitt syfte.

5.3 Exempel från andra länder

I Ungdomsstyrelsens analys ”Fokus 09 – Metoder för att bryta ungas utanförskap – exempel från Europa” beskrivs vilka insatser som finns i Danmark, Nederländerna och Storbritannien gällande arbetet mot ungas utanförskap.

Inom ungdomspolitikerna i Danmark finns det inget statligt övergripande ansvar för ungdomsfrågor, istället sker det inom olika sektorer så som utbildning och arbetsmarknad. I slutet av 90-talet skapades en sektorsövergripande kommitté med tjänstemän från de olika departementen i syfte att säkerställa att arbetet med ungdomspolitikerna blev överskridande mellan de involverade sektorerna (Ungdomsstyrelsen, 2009:31). I Danmark har huvudalternativet för arbetslösa ungdomar varit utbildning och som resultat av detta har Danmark satsat mer på kortare typer av grundläggande yrkesutbildningar. Dessutom finns det lokala jobb- och utbildningscentrum som har samordnade insatser från skolor, Arbetsförmedlingar

samt Socialtjänst för att hjälpa ungdomarna att komma på benen (Ungdomsstyrelsen, 2009:37).

I Nederländerna är ungdomspolitikerna högt prioriterad. Arbetet för att motverka ungas utanförskap finansieras på statlig nivå men det stora ansvaret ligger på regional och lokal nivå, då man då har möjlighet att anpassa åtgärderna efter den lokala situationen (Ungdomsstyrelsen, 2009:39). Nederländerna har i jämförelse med andra europeiska länder relativt låg andel arbetslösa ungdomar. I maj 2009 var 6 % av 15-24-åringarna i Nederländerna utan sysselsättning. I Sverige låg siffran för samma åldersgrupp på 26 % (Ungdomsstyrelsen, 2009:42).

I Storbritannien är ansvaret för ungdomspolitikerna uppdelat mellan de nationella parlamenten i England, Skottland, Nordirland och Wales. Åtgärdsprogrammen inom ungdomspolitikerna är ofta reglerade på nationell nivå genom lagstiftning men mycket av arbetet görs på kommunal nivå. Jämfört med Sveriges ungdomspolitik har regleringen och arbetet med ungdomar i Storbritannien varit mer centrerad och till följd av detta har det lokala arbetet blivit mer begränsat (Ungdomsstyrelsen, 2009:46). För att försöka motverka problemet med unga i utanförskap, har respektive land skapat olika insatser och arbetssätt – både inom utbildning och gällande etablering på arbetsmarknaden.

Ungdomsstyrelsens studie (2009:131) visar på att de insatser som finns för unga i utanförskap måste vara samordnade för att vara så effektiva som möjligt. I England är samverkan mellan de olika parterna lagstadgad. För att exemplifiera arbetet i Nederländerna finns det blandat annat ett ungdomsservicecentrum i Rotterdam där arbetsförmedlingen, enheten för ungdomsfrågor, utbildning och samhälle samt enheten för socialtjänst och arbetsmarknad genomför samordnade åtgärder för de involverade ungdomarna. I Sverige har vissa kommuner haft en verksamhetsform som kallas navigatorcentrum, som har hjälpt ungdomar som har stått långt från arbetsmarknaden. Enligt en utvärdering av dessa navigatorcentrar bidrog de till att motverka ungdomarnas utanförskap. Formen på navigatorcentrars verksamhet grundar sig på att ungdomarna ska ha endast en ingång till hjälpen som finns, t.ex. coachning och vägledning gällande sysselsättning samt individuellt stöd.

5.4 Stöd i form av projekt

Hansson och Lundahl (2004) menar att stöd i form av projekt var ett vanligt sätt att hantera ungdomsarbetslösheten efter 90-talskrisen i Sverige och fanns i nästan varje kommun. Tanken var att projekten skulle hjälpa ungdomar att bli motiverade och få bättre självförtroende. De skulle få hjälp i att förbereda sig inför framtiden, öka sin kommunikationsförmåga och de med sociala svårigheter skulle integreras (Hansson & Lundahl, 2004:162). Författarna undersökte tre olika ungdomsprojekt i olika kommuner som arbetade för att motivera och hjälpa ungdomar till arbete. De tre projekten såg olika ut, erbjöd olika tjänster och gav olika resultat samt vände sig till människor med olika typ av bakgrund. Resultaten av studierna som utfördes konkretiseras i en sammanställning av likheter och olikheter. Hansson och Lundahl menar att även om de tre projekten hade liknande mål och vände sig till samma åldersgrupp skiljde det mycket i själva arbetet i projekten. Detta dels på grund av att det var skilda levnadsförhållanden och miljöer i de olika kommunerna (Hansson & Lundahl, 2004:171). De bedömer att det finns en koppling mellan den lokala ungdomspolitikerna och arbetet med arbetslösa ungdomar. Detta menar de har blivit tydligt när välfärdsstaten har dragit sig tillbaka och kommunerna fått större ansvar över att forma de verksamheter som bedrivs för att motverka arbetslöshet (Hansson & Lundahl, 2004:171-172). Hansson och Lundahl menar att det sker en ”politisk omformulering” om kommunerna måste implementera nationella mål som antingen är svagt relaterade till lokala resurser och problematik eller ger bristande vägledning i utformningen av arbetet. Kommunala projekt för ungdomar kan fungera som en transformator i form av att anpassa nationella riktlinjer för att passa den lokala kontexten. Om det saknas eller om det finns en bristande kommunikation mellan lokala aktörer och stat kan detta dock öka den klyfta som finns mellan förverkligande av mål och statliga politiska riktlinjer (ibid).

I FoU-rapporten ”När jobben inte finns” redogör etnologen Hjärdis Gustafsson (2006) för sex projekt för arbetslösa ungdomar i Stockholm. Målen för samtliga av projekten var att ungdomarna som erhöll försörjningsstöd antingen skulle gå vidare till studier eller arbete. Precis som ovanstående studie beskriver denna rapport att projekten utvecklades på olika sätt, deltagarna var i behov av olika mycket hjälp och tjänsterna som erbjöds varierade mellan de olika projekten (FOU 2006:11:07). Gemensamt för projekten var att de alla vände sig till ungdomar över 18 år som beviljats

försörjningsstöd. En del av projekten tog även emot ungdomar som blivit tilldelade en plats via Arbetsförmedlingen (FOU 2006:11:11). Rapporten är en sammanställning av hur de tjänstemän arbetat i de olika projekten och hur ungdomarna ser på sin medverkan och vad projekten kunnat bistå dem. Med detta menas att rapporten inte är en redogörelse över direkta resultat för verksamheterna utan rapporten ger snarare en inblick i hur denna sorts arbete kan se ut i praktiken (FOU 2006:11:03).

Enligt rapporten ansåg personal i vissa av projekten att de genom projektet fick mer tid till att utföra sina arbetsuppgifter och att det hade tätare kontakt med deltagarna. De upplevde även att de fick mer kontakt med praktikplatser och kunde hjälpa ungdomarna med att söka dessa (FOU 2006:11:07). Ungdomarna ansåg att de fick mer hjälp och stöd från personalen i projekten snarare än från Arbetsförmedlingen. I projekten fick de även mer individuellt stöd och vägledning i att söka arbete (FOU 2006:11:12). Enligt rapporten varierade andelen ungdomar som gick vidare till arbete efter att ha deltagit i projekten beroende på vilket projektet var. I det projektet med bäst resultat hade 47 % fått arbete och motsvarande siffra för det projekt med minst var 36 %. När det kom till att studera vidare varierade det från 12 % till 25 %. Det projekt som hade lägst siffror stod även för det projekt som fick minst i bidrag och som avslutades tidigast, vilket enligt personalen innebar att de inte hade tillräckligt med tid att ge sina deltagare. Projektet var även det som hade flest deltagare som var födda utanför Europa (50 %) och det som hade flest deltagare som saknade gymnasial utbildning (36 %). Det projekt med högst siffra på deltagare som gått vidare till arbete (47 %) arbetade mycket med motiverande/stödjande samtal, följa upp/hålla kontakt med ungdomarna på deras praktikplatser och satsade mycket på att ungdomarna skulle få praktisera på de arbetsplatser som de själva önskade. 100 % av de ungdomar som deltog i projektet var födda i Sverige. Det fanns två projekt som hade högst andel som sökte vidare studier (25 % respektive 20 %) och i de projekten hade ungdomarna en tät kontakt med studie- och yrkesvägledare vilket, enligt rapporten, kan bero på att siffran var så hög i just de projekten (FOU 2006:11:15-16).

Rapporten menar att det fortfarande återstår ett problem som projekten inte kunde lösa och det är att det finns för lite arbeten. Däremot gav projekten de anställda mer resurser och deltagarna fick stöd som kanske inte hade varit lika omfattande från andra instanser (FOU 2006:11:19). Rapporten beskriver att det är problematiskt för

ungdomar när de ska söka arbeten och etablera sig på arbetsmarknaden eftersom det inte finns en arbetsmarknad som inte har behov av dem. Hade det funnits fler arbeten på arbetsmarknaden hade det inte behövts lika många projekt som arbetade med att hjälpa ungdomar till arbete, det hade inte behövts praktikplatser för att ungdomarna skulle kunna få referenser och det hade inte gått åt lika mycket tid för ungdomarna att hitta lediga arbeten (FOU 2006:11:19).

5.5 Utebliven etablering och utanförskap

Anna Angelin (2009) använder begreppet ”unga utanför” om yngre som varken har arbete, sysselsättning eller studerar under en längre period. Tiden som ungdom är en kritisk livsfas som kan ge långvariga negativa effekter om det uppstår etableringsproblem, menar Angelin. Utifrån detta anses därefter unga arbetslösa och bidragstagande befinna sig i högre risk än personer i liknande situation tillhörande annan åldersgrupp. De riskerar att hamna i ett livslångt utanförskap vilket innebär att ungdomsarbetslöshet är ett socialt problem som drabbar både individ och samhälle (Angelin, 2009:11). Angelin menar att föränderlighet och osäkerhet i den ekonomiska tryggheten är något som förekommer i etableringsfasen hos ungdomar. Detta eftersom ungdomar utmärker sig i statistiken över socialbidragstagande som en stor grupp, ofta eftersom de inte tillhör andra trygghetssystem. Däremot, menar Angelin, att ungdomar är den grupp som erhåller försörjningsstöd under kortast tid då de flesta ofta blir självförsörjande (Angelin, 2009:98). Att alltid känna oro över att ha brist på pengar, menar ungdomarna i Angelins studie, är ett av de största bekymren med att vara arbetslös och erhålla försörjningsstöd. Det blir bekymmersamt för ungdomarna när de ska tänka rationellt i alla frågor gällande konsumtion med tanke på att de har ekonomiskt bistånd (Angelin, 2009:114). Men Angelin tar också upp att det kan förekomma ungdomar som har så pass svårt att klara sina utgifter utifrån enbart försörjningsstöd att de tvingas låna pengar av släkt eller vänner för att hantera sina utgifter (Angelin, 2009:119).

Enligt Angelin (2009) är det inte enbart den ekonomiska faktorn som skapar etableringssvårigheter och utanförskap, utan även känslan av att känna sig maktlös. Angelin menar att många av ungdomarna i hennes studie har känt sig illa bemötta i deras kontakt med Socialtjänsten. I sådana situationer, då de är så pass beroende av att

ekonomin ska fungera, har de varit tvungna att behålla kontakter som de inte trivts med (Angelin, 2009:142). Trots att ungdomar inte blir illa bemötta av Socialtjänsten finns där ändå den makt som gör att de står i beroendeställning till den person som handlägger deras ärende, vilket skapar en känsla av maktlöshet (ibid). Känslor som maktlöshet, förödmjukelse och underordning är några av de känslor som ungdomarna i Angelins studie kopplar till att vara arbetslös och erhålla försörjningsstöd (Angelin, 2009:162). Angelin menar att ungdomarna ser försörjningsstöd som en sista ekonomisk utväg och att det ofta inte upplevs som en social rättighet utan snarare beskrivs som en ”allmosa” och Socialtjänsten i sig som ett ”fattighus” (Angelin, 2009:163).

Angelin (2009) analyserar vidare kring ungdomarnas upplevelser och känslor kring att vara arbetslös och bidragstagande och benämner det som exkludering. Enligt henne saknar de makt över sitt liv då de lever i en beroendeställning som kanträs av kontroll, disciplin och normalisering då de leder på bristande autonomi (Angelin, 2009:170). Angelin tar sig an begreppet social exkludering genom att tolka det genom den definition där en socialt exkluderad person betraktas och behandlas som ”den andre”. Vidare anser Angelin att bidragstagande arbetslösa ungdomar stigmatiseras eftersom de befinner sig i ett socialt underläge där omgivningen ser på dem som okunniga, lata eller har sig själv att skylla. Processen är skamfull, menar ungdomarna i Angelins studie, och vägen till att bli vuxen kommer ständigt påverkas av upplevelser som utsatthet och osäkerhet för de som betraktar sig själva vara ett objekt för långvarigt misslyckande för att försöka nå arbete och självförsörjande (Angelin, 2009:173-174).

Angelins resonemang kring ungdomars utanförskap och dess konsekvenser är inte unikt. Problemet uppmärksammas i studier inom olika discipliner och beskrivs som ett globalt problem som drabbar många unga.

Uppsatsens studie tar sig an den arbetslöshet som finns idag bland ungdomar, i förhållande till den nya samhällsklassen prekariatet och hur deras utanförskap kan motverkas i lokala projekt. Då arbetslösheten idag har tagit sig en ny utveckling och inte längre ser ut på samma sätt som tidigare krävs nya reformer och ett nytt sätt att hantera problemet. Pengar är kanske inte nyckeln till framgång, och det kan

ifrågasättas huruvida bidraget från EU kommer att lösa den pågående utvecklingen av ungdomsarbetslöshet. Att det lokala engagemanget för unga arbetslösa ser olika ut beroende på vilken kommun det handlar om, kan även det ifrågasättas. Det krävs möjligen ett större nationellt åtagande för att få bukt med problemet ungdomsarbetslöshet. Trots att det krävs förändringar på nationell nivå, skapas olika alternativ till lösningar på lokal nivå som ett försök i att hjälpa ungdomar till sysselsättning och ett exempel på detta är det projekt som studeras i uppsatsen.

6. Teori

Det finns olika sätt att förstå och definiera utanförskap, och i denna uppsats betraktas ungdomarnas utanförskap ur ett nymodernt perspektiv som utgår från Baumans teori om det nya utanförskapet i det senmoderna samhället och Standings prekariatteori. Ungdomars utanförskap är ett problem som innefattar en växande grupp som har mycket begränsade möjligheter att ta steget in i den etablerade delen av vuxenvärlden.

Marginalitet är ett begrepp som används för att beskriva den generella sociala problematik som drabbar olika grupper. Svedberg (1997:40) beskriver att marginalitet både kan vara en process och ett tillstånd som grundas i materiella eller andra förutsättningar. I processen som vanligtvis är utdragen handlar det om att man rör sig bort från förankring i samhället mot en mindre säker position. När man befinner sig i en marginell ställning gällande arbete är detta sammankopplat med problem beträffande självförsörjande. Att befinna sig i en marginell position kan också medföra svårigheter i att delta i sociala sammanhang. Marginalitet drabbar alltså inte enbart ens ekonomi utan även ens sociala liv. Marginalitetstillståndets negativa effekter blir mer påtagliga ju längre man befinner sig i det tillståndet då problemen inte enbart behöver vara ekonomiska utan kan drabba andra livsområden.

6.1 *Human waste*

Bortom marginalitetsbegreppet diskuterar Bauman (2004) utanförskapet ur ett mer senmodernt och globaliserat perspektiv. Bauman använder metaforen ”Human waste” (översätts och används vidare i texten som ”mänskligt avfall”) om dessa individer som det helt enkelt inte finns plats för, de som enligt samhället anses vara överflödiga

(2004:13). Bauman diskuterar även specifikt ungdomars situation i dagens globaliserade värld. Han menar att ungdomar idag förväntas vara flexibla och inte begära allt för mycket när det kommer till jobb och anställning. De ska ta vad som serveras och inte ifrågasätta, de ska njuta av tillfället som ges så länge det varar istället för att se det som en ingång i ett långsiktigt åtagande, vilket däremot är det som ger ökad självkänsla, är identitetsskapande och ökar chanserna för att känna långvarig säkerhet (Bauman, 2004:10). Idag har det enligt Bauman, även blivit högre krav på utbildning. Utbildning har blivit det minsta kravet för att överhuvudtaget ha en möjlighet till att få ett värdigt säkert liv. De som inte klarat av att hålla sig kvar i utbildningarna har också svårt att ta sig tillbaka till det (Bauman, 2004:14).

Bauman förklarar att en anställning i dagens samhälle inte bara anses vara ett åtråvärt socialt tillstånd utan räknas som målet med livet. Det är alltså en anställning som gör en individ socialt accepterad, säkrar dennes sociala position och ökar chanserna för individuell och kollektiv överlevnad (Bauman, 2004:11). De individer som dock inte har en bestämd plats på arbetsmarknaden, menar Bauman, att samhället definierar som överflödiga och oanvändbara. Det finns ingen användning för dem på arbetsmarknaden och det finns heller ingen direkt anledning för dem att befinna sig där. Bauman menar att detta ”mänskliga avfall” (human waste) ofta ses som ett ekonomiskt problem för samhället. Dessa individer som tillhör det mänskliga avfallet måste bli försörjda, matade och ha tak över huvudet vilket bekostas av staten, vilket införlivar frågan ”har vi råd med detta?” (Bauman, 2004:12-13). Bauman anser att om man en gång räknats som mänskligt avfall så finns det ingen uppenbar väg som leder till ett definitivt socialt medlemskap i samhället. De finns inget tydligt tillvägagångssätt för de som vill gå från exklusion till inklusion, och de alternativa lösningarna är inte heller dem så självklara (Bauman, 2004:16).

Detta tillstånd på arbetsmarknaden och i samhällen är inte längre ett temporärt tillstånd. Det kommer inte att försvinna och gå till historien genom att stater åtgärdar problemet med subventioner och skatteförändringar. Enligt Bauman har problemet brett ut sig och tagit över så pass mycket att det är bortom kontroll (ibid). Det mänskliga avfallet tillhör överskottspopulationen, alltså de individer som man talar om när man använder sig av termen överpopulation. De är bristande konsumenter i en värld där konsumtion står i centrum (Bauman, 2004:39). Dessa individer saknar en

definierad social status och kommer att dömas som snyltare på samhället. Vissa av dessa kommer till och med bli nekade att ta sig in i den sociala tillhörigheten som samhället kräver av dem. Även om de anpassar sig kommer de anses ha falska förhoppningar och utnyttja systemet (Bauman, 2004:40-41).

”There are always too many of *them*. ’Them’ are the fellows of whom there should be fewer – or better still none at all. And there are never enough of us. ’Us’ are the folks of whom there should be more.” (Bauman, 2004:34).

Bauman (2004) bedömer att världens välfärdsstater är på väg att helt försvinna. Tidigare låg fokus på att ge socialt skydd till de utsatta individerna i samhället, genom att ta ansvar för deras situation. Han menar att det sker en växande likgiltighet bland politikerna idag, och att det inte längre ligger i samhällets intresse att vara ”räddare i nöden” (Bauman, 2004:51). Förtrycket ökar samtidigt som medkänslan sakta försvinner, menar Bauman. Stater lägger numera ett större fokus på kontroll och disciplin vilket innebär att faktiska problem såsom extrem arbetslöshet hamnar i skymundan (Bauman, 2004:85).

6.2 Prekariatet

Även Guy Standing (2013) har ett övergripande perspektiv gällande utanförskapet, dess orsaker och följder. I hans bok ”Prekariatet – den nya farliga klassen” beskrivs prekariatet som ett fenomen som vuxit fram till följd av att nyliberala ekonomer under 1970-talet skapade en modell där man skulle främja samhällets tillväxt genom att stärka marknadens konkurrenskraft, vilket innebar att allt skulle kretsa kring att maximera konkurrenskraften. En idé kring hur detta kunde genomföras var att länderna skulle öka flexibiliteten på arbetsmarknaden, och i verkligheten ledde detta till att skapa en större osäkerhet hos arbetarna. På så sätt skapades prekariatet, ett fenomen där ett stort antal människor nu står utan fäste i samhället. Standing menar att denna politiska agenda implementerades i olika grad av olika regeringar i världen och skapade ett monster som nu behöver åtgärdas innan situationen förvärras (Standing, 2013:9).

Den flexibilitet som beskrivs av Standing (2013) innebär i praktiken att man systematiskt har dekonstruerat de anställdas trygghet och dessa handlingar har

motiverats genom att förklara att det har varit en nödvändighet för att rädda arbetstillfällena och investeringar som gjorts. Skillnaden mellan prekariatet och proletariatet är den att inom proletariatet har arbetarna haft stabila arbetsförhållanden med kollektivavtal, långtidsanställningar o.s.v., medan prekariatet däremot innebär att man som anställd befinner sig i en osäker position i form av en icke förutsägbar inkomst samt att man inte får ta del av de förmåner liknande de som finns för de som har säkra anställningar (Standing, 2013:16).

Standing (2013:27) menar att prekariatet är ett väldigt heterogent fenomen där flera olika typer av människor och livssituationer ryms, från tonåringar som försörjer sig genom tillfälliga jobb till ensamstående mödrar som knappt får ekonomin att fungera. Vidare menar Standing att man kan se på de människor som ingår i prekariatet som ”naturaliserade” eller icke fullvärdiga. Innebörden av att betraktas som en naturaliserad eller icke fullvärdig medborgare är att man har färre rättigheter än de andra medborgarna. Rättigheterna kan gälla de ekonomiska, sociala, politiska och rättsliga områdena i samhället.

Enligt Standing (2013:36ff) finns det fyra tillstånd hos personer som befinner sig i den prekära situationen: vrede, anomi, oro och alienation. Vreden grundar sig i den frustration som uppkommer när man upplever svårigheter med att uppnå ett ”meningsfullt” liv. Standing menar att anomi kan beskrivas som en känsla av passivitet, och detta kan kopplas till den lilla eller obefintliga chansen till att få ett stabilt jobb med möjlighet till att avancera eller att utvecklas. Den uppgivenhet som upplevs på grund av de motgångar människorna i prekariatet möter, skapar även en misstro mot dem hos politiker och ”fullvärdiga” medborgare i samhället. Prekariatet tillskrivs egenskaper så som att de är lata, oansvariga etc. Oron som prekariatet upplever handlar om en ständig otrygghet där man balanserar på en fin gräns till att trilla ned i ett liv där fullständigt utanförskap råder. Med alienation menas att de som befinner sig i den prekära situationen agerar utifrån krav från andra istället för sina egna principer och värderingar. Standing menar att de som tillhör prekariatet blir uppmanade att vara tacksamma för det de har, vilket inte överensstämmer med deras egen upplevelse av livssituationen. Detta skapar en förvirring då man inte förstår vad i situationen som man ska glädjas åt.

Standing (2013:102) menar att ungdomar sedan länge har varit tvungna att ta otrygga positioner inom arbetsmarknaden då de varit tvungna att bevisa vad de kan för att sedan kunna få en fast anställning. Dock stannar många ungdomar i denna position för länge och de erbjuds inte bättre arbetsförhållanden. De kommer alltså inte vidare från denna otrygga position, vilket ungdomar traditionellt sett har gjort tidigare. Standing påstår att ungdomarna tidigare har kunnat acceptera att vara i en sådan osäker ställning eftersom de vetat att de så småningom kommer vidare från den positionen och att de även haft stöd från sina föräldrar och familjer under denna osäkra period. Dock ser det annorlunda ut idag, solidariteten inom familjen är inte lika stark idag som den var förr vilket gör det svårare för ungdomarna att få det stöd från familjen som behövs under tiden som de befinner sig i denna position.

En metod som vuxit fram är att ordna praktikplatser åt de unga som saknar sysselsättning. Standing (2013:116) menar att tidigare modeller så som provanställningar och lärlingsplatser har gett ungdomarna en möjlighet till att sedan få fast anställning på den arbetsplats de varit, till skillnad från dagens modell med praktikplatser. Praktikplatser motiveras med att ungdomen skaffar erfarenhet som möjligtvis skulle kunna leda till en anställning, men i verkligheten ser det annorlunda ut. Standing menar att många arbetsgivare använder praktikanterna som billig tillfällig arbetskraft och praktikperioden leder sällan till en anställning. Trots de bristfälliga förutsättningar för arbete som ges genom praktikplatser är de efterfrågade och många ungdomar vill ha en praktikplats för att ha någon sorts sysselsättning och samtidigt skaffa sig erfarenhet för potentiella framtida jobb.

Standing anser att ett problem med att använda praktikplatser är att man förskönar den faktiska situationen kring arbetslöshet då praktikanter registreras som sysselsatta, trots att praktiken sällan leder till faktisk sysselsättning och arbete. Men praktikplatsmodellen drabbar inte enbart de personer som befinner sig i prekariatet, det skapar även lägre löner samt försämrade arbetsmöjligheter för människor som potentiellt skulle kunna få en anställning. Detta blir alltså en följd av att arbetsplatser använder praktikanter som billig arbetskraft, vilket inte är syftet med praktiken (Standing, 2013:117).

6.3 Socialt utanförskap

Även inom socialt arbete diskuteras utanförskap och människors utsatta situation. Begreppet utsatthet diskuteras i Karlsson, Kuusela och Rantakeisu antologi ”Utsatthet, marginalisering och utanförskap”.

Enligt Rantakeisu, Kuusela och Karlsson (2013:23) kan man se på begreppet utsatthet ur både ett individperspektiv och ett samhällsperspektiv. Med individperspektivet menas att människor som är socialt utsatta och i utanförskap får skylla sig själva för den position de försatt sig i, då föreställningen om att de själva bestämmer över sina liv finns och att de därmed kan påverka vilken position de befinner sig i. Då man anser att ansvaret ligger hos individen kan lösningen till problemet vara en hårdare kontroll. Ett konkret exempel på detta är att de som erhåller försörjningsstöd ska ”jobbaktiveras”, vilket innebär att man ska försöka få ut personerna i vilket arbete som helst, så fort som möjligt.

Ur ett strukturellt perspektiv ser man på problemet med utanförskap som ett strukturellt och samhälleligt misslyckande. Det kan exempelvis handla om bristen på okvalificerade arbeten där de personer som inte har den rätta utbildningen och de rätta meriterna har mindre chanser till ett arbete. En åtgärd för detta kan vara att skapa andra utbildningsmöjligheter för att ge dessa personer en chans att kunna få ett arbete som de annars inte hade varit kvalificerade till (ibid).

Enligt Rantakeisu (2013:129) kan institutioner bidra till jämlikhet men även en fortsatt ojämlikhet och utanförskap för de individer som de har kontakt med. När organisationens villkor kan sammankopplas med individens villkor finns det möjlighet för jämlikheten att öka.

Rantakeisu (2013:131) menar att det är svårt att ge en tydlig definition av social exklusion men det är tydligt att begreppet har en koppling till en bristande förankring på arbetsmarknaden. Rantakeisu hänvisar till sociologen Martin Kronauer som knyter återskapandet av ojämlikhet till myndigheter så som arbetsförmedling och Socialtjänst, och menar att ju mindre de involverade myndigheterna kan hjälpa människor att ta sig ur arbetslösheten, desto mer bidrar de till att fortsätta skapa

ojämlikhet. Organisationerna finns för att motverka ojämlikhet och utanförskap men risken finns att man i mötet bidrar till just detta.

Rantakeisu (2013:147) menar dessutom att för att motverka reproduceringen av ojämlikhet och att istället åstadkomma förändringsarbete (vilket är syftet med institutionerna), måste det finnas en medvetenhet om att de processer som återskapar ojämlikhet finns i vardagen och rutinerna. Rantakeisu (2013:146) vidrör två faktorer i den institutionella exklusionsprocessen, nämligen individualisering och kategorisering. Hon menar att de professionella (ex. arbetsförmedlare) är benägna att kategorisera och stereotypisera de människor som de möter i arbetet och att de dessutom har en föreställning om att de har förmågan att se den enskilda individen. För att motverka kategoriseringen och reproducering av ojämlikhet måste varje socionom reflektera över sin roll och sina föreställningar (Rantakeisu, 2013:147-148). Vidare tar Rantakeisu även upp faktumet om att det finns en ojämlikhet mellan tjänstemannen och den arbetslöse. Som klient är man automatiskt underordnad och detta är också en orsak som bidrar till att institutioner reproducerar ojämlikhet (ibid). Begreppen utsatthet och utanförskap diskuteras utifrån olika perspektiv; Bauman betraktar problemet på ett övergripande plan, och likaså Standing. Rantakeisu, Kuusela och Karlsson konkretiserar hur situationen kan se ut när människor hamnar i en marginell position. I denna studie är det ungdomarnas utanförskap som står i fokus.

6.4 Teoretiska avgränsningar

Vår ursprungliga tanke gällande teorival var att använda oss av en välkänd sociologisk teoretiker som t.ex. Goffman, men insåg sedan att teorierna var svårapplicerade på vår studie då de inte kändes tidsenliga och aktuella för ämnet ungdomsarbetslöshet idag. Vi började då söka efter alternativa teoretiker och kom så småningom i kontakt med Baumans(2004) teori om "Human waste" samt Standings "Prekariatet"(2013). Vi valde även att använda oss av Karlsson, Kuusela och Rantakeisus(2013) antologi som tar upp problemet med utanförskap utifrån ett socialt och nationellt synsätt. Arbetslösheten i allmänhet går mot en ny utveckling och form, vilket dessa teoretiker tar upp. Vissa delar av Goffmans (2010) teori kring stigma har haft viss relevans för studien och ges därför lite utrymme i analysen.

6.5 Teori i relation till studien

Teorierna som nämns i detta avsnitt används i analysen för att belysa studiens empiriska material och frågeställningar. Baumans teori kring ”Human waste” kan i analysen förstås utifrån att ungdomarna befinner sig i en situation där de inte har ett arbete eller annan sysselsättning, något som Bauman menar är centralt för att bli socialt accepterad i dagens samhälle. Baumans resonemang kring den försvinnande välfärdsstaten och den minskade fokusen på sociala frågor kopplas till att projektet är en ny form av social åtgärd för en utsatt grupp i samhället.

Standings ”Prekariatet” beskriver en ny form av samhällsklass där osäkra anställningsvillkor har skapat en oviss livssituation för många i samhället. Standing (2013) beskriver dagens ungdomars osäkra position som tidigare var en övergående period, men som i dagens samhälle istället kan bli långvarig eller permanent. Detta är ett faktum som ungdomarna i projektet ställs inför idag. De står inför en osäkerhet kring när och om deras situation kommer att förändras och de får ett arbete. Standing (2013) nämner även exempel på åtgärder för arbetslösa ungdomar så som praktik och utbildningar som inte leder till någon vidare sysselsättning. En del av projektets funktion och åtgärder är just att introducera ungdomarna för liknande sysselsättningsformer, detta beskrivs närmre i analysen.

Karlsson, Kuusela och Rantakeisu (2013) diskuterar olika sätt att betrakta situationen kring utanförskap och även den allmänna synen kring detta. De beskriver den allmänna misstro som finns mot människor i utanförskap, vilket också är en faktor som tas upp i analysen utifrån vårt empiriska material. Denna misstro är ett genomgående tema i de valda teorierna.

Rantakeisu (2013) för ett resonemang kring huruvida välfärdsinstitutioner kan ha en exkluderande funktion. Detta är enligt studien en viktig aspekt att ha i åtanke då projektet arbetar med ungdomar i utanförskap, och där tanken är att skapa ett innanförskap för dem. I analysen diskuteras personalens bemötande och relation till ungdomarna, och även huruvida projektet lyckas med att skapa innanförskap eller istället får en bevarande funktion där utanförskap reproduceras.

De centrala teoretiska begrepp som kommer att användas i analysen är prekariatet, ”human waste” samt olika former och förklaringar av utanförskap.

7. Metod

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur arbetet med arbetslösa ungdomar formas inom ramen för projektet, som har som syfte att inkorporera ungdomar till sysselsättning. På grund av att vår studie är inriktad på att studera hur vardagen inom verksamheten ser ut, d.v.s. vilka rutiner som finns, hur ungdomarnas vardag på mötesplatsen är strukturerad etc., har kvalitativa studier blivit ett naturligt val. Då vi har velat få en mer djupgående bild av verksamheten tyckte vi att en kvalitativ studie var passande.

7.1 Val av metod

Innan vi började arbetet med uppsatsen hade vi en idé kring att kombinera semistrukturerade intervjuer med observationer. Vi insåg dock efter en tid att observationstillfällena skulle vara tillräckliga för oss att besvara våra frågeställningar. Dessutom hade tiden inte räckt till för båda metoderna. Genom att komplettera observationerna med informella samtal med både personal och deltagare fick vi tillräckligt mycket empiriskt material för att kunna genomföra vår studie. Under våra deltagande observationer har vi valt att observera mötesplatsen i form av deltagare-som-observatör. Detta innebär enligt Bryman (2011:389) att man som observatör är medlem i den sociala miljö som undersöks, men att de andra medlemmarna i den miljön är medvetna om att man är där i forskningssyfte. Anledningen till att vi valt denna observationsform är att vi har velat att deltagarna ska veta vilka vi är, det hade annars känts onaturligt eftersom vissa av dem förstod att vi inte var deltagare. Dessutom är detta en länk till öppenhetskravet, där den som utför studien ska informera om anledningen till varför man är där för att kunna få samtycke från de involverade i studien. I efterhand kan vi konstatera att det var en nödvändighet för oss att berätta vilka vi var och i vilket syfte vi var där, eftersom många av deltagarna känner varandra väl samt att stämningen är så pass öppen att det skulle uppfattas som konstigt om vi inte berättade i vilket syfte vi var där.

För att nå en god förståelse av det fenomen man vill undersöka krävs det oftast att man kombinerar observationer med samtal/intervjuer och även insamling av material kring det område man avser att undersöka (Aspers, 2007:107). Vi har av denna anledning valt att kombinera observation och informella samtal som vi haft med både personal inom verksamheten samt deltagare. Dessutom har vi fått ta del av projektplanen som författades innan projektet startades, och som användes av projektledarna för att ansöka om bidrag från Europeiska socialfonden. Bryman (2011) beskriver att man kan använda sig av officiella dokument från organisationer då man t.ex. använder sig av deltagande observationer. Att använda sig av officiella dokument är vanligt då man studerar organisationer men det är viktigt att vara kritisk då de som författat dokumenten troligen vill uttrycka sin ståndpunkt (Bryman, 2011:496-497). För att beskriva projektets syfte har vi använt oss av dess projektplan i uppsatsens bakgrundskapitel. I samma kapitel har vi skrivit vår tolkning av projektets syfte. Anledningen till detta är som Bryman påtalar, att sådana dokument blir subjektiva eftersom de blir sammanställda utifrån författarens synvinkel (ibid.).

7.2 Urval

I vår studie har vi använt oss av teoretiskt urval, vilket enligt Bryman (2011) innebär att man samlar in data successivt för att sedan generera en teori. Under tiden som man samlar in, kodar och analyserar sina data växer kopplingen fram till den teori som man avser att använda i studien. Bryman introducerar Glaser och Strauss teori gällande teoretiskt urval, som menar att syftet med teoretiskt urval är att hitta olika kategorier, deras egenskaper och hur relationerna mellan dessa kan kopplas till en teori (Bryman, 2011:394). På samma vis har vi arbetat med vårt urval. Utifrån den empiri som vi har samlat in under observationerna, har användningen av våra valda teorier och begrepp vuxit fram parallellt. Vidare menar Bryman att tid och kontext också är faktorer att ha i åtanke. Man måste undersöka en plats eller ett fenomen vid olika tidpunkter och olika dagar, annars finns risken att man missar information och data som inte sker under de tider som man är närvarande. Samma sak gäller kontexten; människor påverkas och beter sig olika i olika kontexter, och därför är det av vikt att man genomför sina observationer i olika sammanhang, för att inte gå miste om data som kan vara av vikt för undersökningen (ibid.). Därför har vi observerat projektets olika delar och verksamheter för att få ett så brett perspektiv som möjligt,

inom ramen för vår undersökning. Genom att göra detta har vi fått en mångsidig bild av hur arbetet med lokal arbetslöshet kan fungera. Eftersom vårt syfte har varit att undersöka hur interaktionerna, kontakten, vardagen och sammanhanget såg ut inom verksamheten tror vi att det teoretiska urvalet har varit den rätta metoden för detta syfte.

7.3 Metodens förtjänster och begränsningar

Aspers menar att deltagande observation kan vara ett hjälpmedel för att förstå helheten kring det fenomen man undersöker (Aspers, 2007:107). Eftersom vår tanke har varit att studera mötesplatsen, dess händelser och relationerna mellan deltagare och personal var observationerna en passande metod för att få en reell bild av hur en sådan verksamhet kan fungera. Att enbart genomföra intervjuer med personal hade troligtvis inte gett oss samma resultat då intervjuerna möjligen hade blivit färgade av intervjupersonernas åsikter och föreställningar. Observationerna gav oss istället tillfälle att först observera rent objektivt och sedan bilda en uppfattning kring våra observationer. Dessutom har vi kunnat revidera våra teoretiska utgångspunkter i takt med att vi observerat nya saker som varit uppseendeväckande och meningsfulla för studien. Detta har alltså varit en stor förtjänst för oss, och hade kanske inte varit möjligt om vi istället bara genomfört intervjuer.

Svårigheterna som kan uppkomma i samband med en kvalitativ undersökning som denna är exempelvis att det kan blir svårt att återskapa den. Då forskaren själv är en så viktig och central del i kvalitativa undersökningar, samt att undersökningspersonerna blir påverkade av forskarens personliga egenskaper blir det svårt att återskapa de forskningsresultat som man kommit fram till (Bryman, 2011:368-369). Dessutom menar Bryman att eftersom kvalitativa undersökningar innefattar så pass få individer så blir det problematiskt att generalisera resultaten och applicera dem på andra miljöer och sammanhang (Bryman, 2011:369).

En annan begränsande aspekt som vi funderade över var om ungdomarna och personalen i projektet påverkades av vår närvaro under observationerna. Under de möten som vi närvarade vid kan det tänkas att ungdomarna och personalen agerade annorlunda än om vi inte hade varit där. Dock var vår närvaro inte lika märkbar under

de observationerna vi gjorde på mötesplatsen då vi inte presenterade oss för ungdomarna där, utan enbart satt vid ett bord och antecknade våra observationer. Eftersom vi presenterade oss själva och vårt syfte under mötena kan det ha blivit mer påtagligt för ungdomarna att vi som externa parter var där i ett annat syfte än dem. Det är alltså svårt att säga hur mycket vår närvaro har påverkat resultatet i våra empiriska studier.

7.4 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet innebär att en undersökning ska kunna göras med samma material flera gånger och ge samma resultat som vid första gången (May, 2001:117). Att uppnå reliabilitet kan vara svårare gällande kvalitativa undersökningar då urvalet ofta inte är så stort, och detta gäller även vår studie. Då vi enbart har undersökt ett enskilt projekt under en kortare period är det svårt att generalisera kring de resonemang vi för i analysen, och kunna applicera dem på andra liknande projekt som finns. Alla individer och situationer i vår studie är unika och därför kan det vara en svårighet att återskapa studien och komma fram till samma slutsatser flera gånger. Dock är en stor del av studien syfte att undersöka vardagen inom projektet, och med tanke på det så borde det finnas möjligheter att genomföra studier med liknande resultat.

Med validitet menas att man verkligen mäter det som man avsett mäta i undersökningen (May, 2001:118). Den interna validiteten innebär enligt Bryman (2011:352) att det ska finnas en bra överensstämmelse mellan empirin och teorierna/begreppen som man utvecklar, vidare menar han även att detta är en styrka särskilt gällande etnografiska studier då man ofta inom dessa tillbringar en längre tid inom en viss social grupp. Detta gör det möjligt för forskaren att säkerställa att man håller en god kvalitet gällande överensstämmelsen mellan observationerna och begreppen. Detta överensstämmer bra med vår studie, då vi haft tillfälle att tillbringa mycket tid på projektet och fått se flera aspekter av helheten. Det har gett oss tillfälle att begrunda olika teorier och komma fram till om de överensstämmer med våra observationer. Den externa validiteten är dock svårare att uppnå i denna studie. Enligt Bryman handlar detta om i hur hög grad man kan generalisera sina resultat till andra sociala miljöer (Bryman, 2011:352). Eftersom urvalet är begränsat och vi bara undersökt ett projekt under en viss tid blir det svårt att generalisera och kunna applicera våra resultat på andra liknande verksamheter.

7.5 Bearbetning av empiriskt material

Efter att vi hade sammanställt våra observationer i ett dokument planerade vi först att koda utefter ämne och person. Detta kodningsschema visade sig dock vara ett icke framgångsrikt sådant, vilket resulterade i att vi ändrade kodningsschemat och började kategorisera viktig data utifrån aktiviteter/rum. Vi noterade observationer som var centrala för vår studie och som kunde knytas till våra valda teorier. Sista etappen i kodningen blev att vi kategoriserade vår analys utifrån tematiseringar som vi skapat; aktivering på vems villkor?, att skapa sysselsättning, gemenskap, relation och bemötande, distans kontra närhet. Utifrån dessa tematiseringar har vi alltså plockat ut viktiga händelser och situationer, och analyserat dem utifrån våra teorier.

7.6 Tillvägagångssätt

Under planeringen av våra observationstillfällen konstaterade vi att vi ville få en så bred och omfattande bild som möjligt av verksamheten, och detta har vi kunnat uppnå genom att observera olika delar/aktiviteter inom verksamheten vid upprepade tillfällen. Sammanlagt har vi genomfört 10 observationer, cirka 2-4 timmar åt gången beroende på vad för sorts aktivitet vi observerat o.s.v. Vi har medvetet valt att genomföra observationerna under olika tider och veckodagar för att få variation och se potentiella skillnader, exempelvis om antalet närvarande deltagare varierar beroende på veckodag, för att kunna få en variation på våra observationer.

De deltagande observationerna har varit ett bra hjälpmedel för oss att förstå och sätta oss in i verksamheten. Under observationerna har vi fokuserat mycket på mötesplatsen inom verksamheten då det varit flest deltagare och interaktioner att observera där. Mötesplatsen har samma funktion som en fritidsgård där ungdomar umgås och får en plats att vara på, samtidigt som de kan få hjälp med praktiska frågor kring sysselsättning etc. Eftersom det är en dynamisk och ombytlig miljö där det är ständig rörelse och oplanerade saker sker hela tiden, har observationerna varit den rätta formen för att fånga mötesplatsens anda. Stämningen på mötesplatsen har ofta varit informell, och där har många olika samtalsämnen kommit upp. Samtidigt har det kunnat skifta till väldigt formella samtal gällande sysselsättning och liknande, vilket gör mötesplatsen till en dynamisk plats med ett brett spektra av olika relationer, interaktioner, samtalsämnen och rutiner. Med hjälp av deltagande observationer har

det blivit möjligt för oss att observera dynamiken och mångsidigheten på mötesplatsen.

Mestadels har vi genomfört våra observationer under eftermiddagarna eftersom det är då deltagarna har varit på mötesplatsen, men vi har även observerat under förmiddagarna när verksamheten anordnat aktiviteter för deltagarna samt närvarat under ett samtal med en deltagare som är inskriven i verksamheten. Vid flera tillfällen har vi satt oss vid ett eget mindre bord placerat lite avsides och har då haft möjlighet att anteckna våra observationer under tiden. Sedan har vi renskrivit våra observationer, antingen direkt efter observationerna eller dagen efter. I takt med att vi samlat på oss mer empiriskt material har vi kunnat urskilja observationer i anteckningarna som vi trots skulle kunna vara av vikt för vår studie. Efter att vi gjort alla observationer har vi först kategoriserat materialet genom att koda personalen med hjälp av färg för att komma ihåg vem som sagt och gjort vad och vi har även kodat deltagare för att kunna se ett mönster i vilka deltagare som befunnit sig i verksamheten upprepade gånger.

7.7 Etiska överväganden

Utifrån ”Råd och anvisningar för uppsatsarbete” från socialhögskolan vid Lunds universitet har vi tagit ställning till etiska överväganden. Första dagen på projektet som studerats fick vi skriva under ett papper som innebar att vi hade sekretess. Vid varje gruppstillfälle med ungdomar presenterade vi oss själva och berättade att vi var där i syfte av att skriva uppsats. Vid de två tillfällena på mötesplatsen då två ungdomar kommit fram till oss och delat med sig av sig själva har de varit medvetna om vårt syfte i projektet eftersom just de två varit närvarande vid gruppstillfällena då vi presenterat oss själva. Med detta har vi haft *öppenhetskravet* i bakhuvudet, och informerat de vi kommit i kontakt med om vårt syfte och vem vi är. Eftersom vi har valt att göra observationsstudier har vi inte haft några formella intervjuer.

Alla samtal som skett mellan oss och personal/deltagare har skett informellt, dels genom att de själva valt att komma fram, ta kontakt och berätta om sig själva/verksamheten eller genom frågor vi ställt som övergått till diskussion. Därmed har *självbestämmandekravet* varit öppet, då det hos deltagare varit de som tagit

kontakt, och när det kommer till personalen var de redan från början väldigt positiva till vår medverkan och ville gärna dela med sig. Det kan diskuteras huruvida självbestämmandekravet faktiskt uppnåtts för de som varit närvarande under våra observationer utan att reflektera över att vi sitter och observerar. Det vill säga vid de tillfällen då vi suttit på mötesplatsen och sett vilka som kommit och vad de gjort. Dock vet vi ingenting om deras bakgrund, varför de är där och vad de heter vilket gör att de blir anonyma inte bara i studien utan även för oss personligen. Vid det enskilda mötet med en deltagare och personal som en av oss närvarade vid fick deltagaren dagen innan ta ställning till om en av oss kunde sitta med. Personalen ringde deltagaren och ställde frågan.

När det gäller *konfidentialitetskravet* så har vi vid gruppstillfällena redogjort för att vi är där under sekretess och vi har heller inte fått ta del av några personuppgifter. Vid gruppstillfällena har vi inte vetat vad någon heter i efternamn, i vilken stadsdel de bor, eller när de är födda. Även om vi inte medvetet tagit del av deltagarnas personuppgifter kan det hända att man genom observationer ändå får reda på sådana uppgifter, men detta har inte skett, och skulle det ha gjort det, skulle vi givetvis inte röja sådana uppgifter.

Vi kommer inte att använda uppgifter som vi fått från projektet i något annat syfte än för uppsatsen, vilket leder in på *autonomikravet*. Det finns inga andra sammanhang där uppgifter om de enskilda personerna i projektet kommer att användas. Eftersom vi har gjort observationsstudier har vi inte i första hand intresserat oss i vad deltagarna har för information att komma med utan snarare de mönster och rutiner som finns allmänt på projektet.

Eftersom vi gjort observationsstudier kan det hända att vi generaliserat det deltagare upplevt, och vi vill härmed förtydliga att all information som kommit fram i vårt empiriska material är subjektiva uppfattningar om vi belyser känslolägen. Alltså det är känslor som vi tolkat att deltagarna upplevt, därmed är det inte sant att så faktiskt är fallet.

En aspekt som vi reflekterat över är huruvida det är etiskt försvarbart att observera och intervjua de ungdomar som är aktuella i projektet vi avser att undersöka. I

Andersson & Swärds (2008) kapitel skriver de att mötet mellan forskare och intervjupersonen viktigt att reflektera över. Samtidigt menar de att dessa möten kan leda till att de undersökta fenomenen uppmärksammas och blir belysta, vilket i sin tur kan leda till att kunskapen kring dessa ökar (Meeuwisse et al., 2008:237).

Andersson & Swärd skriver även att forskare är beroende av organisationer och dylikt för att få träffa de personer (brukare) som de vill prata med (Meeuwisse et al., 2008:239). Innan vi gjorde första observationen diskuterade vi med projektledaren huruvida det var etiskt försvarbart att göra observationer på projektet. Det framkom att studenter redan innan oss skrivit uppsats om projektet och även gjort intervjuer med de berörda ungdomarna.

Eftersom projektet är relativt nystartat har det varit föremål för många utomståendes intresse. Vid flera tillfällen under våra observationer har det varit studiebesök i olika konstellationer. Även tjänstemän från de olika parterna som är aktiva i projektet har kommit och gått genom dörren. Då projektet står för öppenhet och verkar för att vem som helst får komma och hälsa på, verkar denna inställning delas även av ungdomarna.

8. Resultat/Analys

I detta avsnitt analyseras de förekommande teman som framgått utav observationsstudierna med vald teori och tidigare forskning. Aktiviteter som valts ut har varit relaterade till projektets mötesplats, enskilda möten, gruppmöten samt allmänna observationer i projektets olika delar. Detta för att skapa en tydlig bild utav projektets olika funktioner och hur de relaterar till vald teori.

8.1 Aktivering på vems villkor?

Under ett individuellt möte träffade vi en av projektets deltagare som tidigare varit inskriven på projektet i studien och som sedan sökt sig vidare till Komvux och läst upp betyg som hen saknade från gymnasiet. Hen sökte sig sedan vidare till en byggnadsplåtslagarutbildning, är numera utbildad plåtslagare och söker jobb som detta. Eftersom hen inte hittat något jobb än har hen åter sökt sig till projektet för att få vägledning och hjälp gällande arbete. Idag går ungdomen även på en kurs hos Arbetsförmedlingen under vardagarna kl. 9-16 där tanken är att förbättra sitt CV och

söka jobb. Hen berättar det inte finns någon personlig coach som kan vara till hjälp och stöd, utan personalen på Arbetsförmedlingen tittar in i lokalen en halvtimme om dagen. Resten av tiden sitter kursdeltagarna själva. Hen menar att kursen inte ger någonting eftersom hen redan har ett CV och söker jobb aktivt på egen hand, men hen måste närvara på kursen för att erhålla ekonomiskt bistånd. Att kursdeltagarna ska tillbringa sina dagar på Arbetsförmedlingen är alltså en motprestation för att erhålla ekonomiskt bistånd och kan även betraktas som en typ av kontroll för att myndigheter ska veta var de befinner sig och vad de gör under dagarna.

Standing (2013:36) menar att det finns en allmän misstro i samhället gentemot människor som tillhör prekariatet, och de tillskrivs ofta egenskaper av allmänheten så som att de är lata och oansvariga. Ovanstående exempel illustrerar detta och det kan leda till åtgärder och program som det som ungdomen i fråga tvingas ingå i. Karlsson, Kuusela och Rantakeisu (2013:23) menar också att när man betraktar marginalisering och utanförskap ur ett individperspektiv finns uppfattningen om att människor i denna situation har egen kontroll och eget ansvar för sina liv, och att de då också kan påverka sin livssituation. En lösning på att de ska ta sig ur sin marginalitetsposition kan då vara hårdare kontroll från samhället och myndigheter.

Deltagaren berättar att hen har ringt till många plåtslagarfirmer men fått svaret att de inte söker nya medarbetare för tillfället. Hen har även varit på Företagsservice, en verksamhet som har information om olika företag, så som ekonomi och anställda. Därifrån har hen fått utskrivna listor på olika potentiella arbetsplatser som hen ska kontakta. Arbetsmarknadskonsulenten föreslår att de kontaktar dem tillsammans vid nästa möte. Hen föreslår även att en praktikplats skulle kunna vara ett alternativ under tiden som deltagaren söker jobb. Arbetsmarknadskonsulenten påpekar att de inte borde söka efter en praktikplats där det inte finns möjlighet till en anställning i fortsättningen, då deltagaren egentligen är redo för att börja arbeta. Hindret som står i vägen är att hen inte hittat ett jobb än. Standing (2013:116) använder sig av uttrycket ”praktikmani” och med detta menar han den nya praktiktrenden som en alternativ lösning för ungdomar som saknar sysselsättning. Han menar att praktikplatser sällan leder till en anställning och många arbetsgivare utnyttjar praktikanternas situation och använder dem som billig arbetskraft för att sedan byta ut dem när praktiktiden är slut. Samtidigt som villkoren i verkligheten inte överensstämmer med det ursprungliga

syftet är ändå praktikplatserna eftertraktade, då ungdomar vill ha någon sorts sysselsättning samt skaffa erfarenhet. Samtidigt gynnas arbetsmarknadspolitiken eftersom praktikanterna inte längre registreras som arbetslösa, vilket är en missvisning för den reella arbetsmarknadssituationen. Standing (2013:31) hävdar alltså att trenden med praktikplatser eventuellt blir ett sätt att lotsa in ungdomarna i prekariatet. Vidare menar han att flera regeringar har gjort modellen med praktikplatser till en arbetsmarknadspolitisk åtgärd och har på så sätt skapat ett sätt att dölja arbetslösheten. Dessutom är systemet med praktikplatser ineffektivt då det är kostsamt (exempelvis på grund av höga administrativa kostnader) för samhället och ger samtidigt inte möjligheter för praktikanterna att göra något av varaktigt värde för praktikplatserna då det oftast är en tillfällig placering.

Deltagaren berättar även att när hen förklarade för kvinnan som arbetar på Företagsservice att hen inte vill söka jobb utanför Skåne på grund av att hen inte har körkort så upplevde hen att hen inte blev lyssnad på. Kvinnan hade uttryckt att hen skulle söka så många jobb som möjligt, och om det krävdes lång pendling så skulle hen inte se det som ett problem. Deltagaren kände sig inte lyssnad på av kvinnan som inte kunde förstå varför hen inte ville söka arbete utanför Skåne. Deltagaren berättar att kvinnan till slut lyssnade på hen och kände sig slutligen förstådd. Upplevelsen av ett sådant bemötande kan liknas vid det Standing (2013) kallar ”alienation” vilket innebär att man agerar utifrån vad andra säger till en att göra, istället för att utgå från sina egna värderingar och övertygelser. Dessutom menar Standing att prekariatet kan uppleva att de blir lurade och uppmanade till att vara tacksamma över att de överhuvudtaget har fått ett jobb, samtidigt som de inte förstår varför de ska känna glädje (Standing, 2013:37). Detta kan relateras till den situation som projektets deltagare ofta befinner sig i, då många av dem är i en prekär situation och inte har så många alternativ att välja bland, gällande sysselsättning.

8.2 Att skapa sysselsättning

I projektet i studien ingår det en vägledningskurs som ungdomarna kan gå. En del är där för att de vill och har ett eget intresse av det, och andra har det som motprestation för att få pengar av Socialförvaltningen eller Arbetsförmedlingen. I kursen arbetar personal med deltagare för att förbättra jobbsökande/studieval och allt vad det

innebär. Vid ett tillfälle i observationerna hade verksamheten besök från en folkhögskola, som de samarbetar med. Besöket bestod av en personal och en ungdom, en ”lärare” och en ”elev”. De introducerade ungdomarna för en kurs dem kunde läsa på folkhögskolan, en så kallad studiemotiverande kurs. Denna kurs ger inga betyg, består inte av ”riktiga lektioner” och tanken är att ungdomarna ska motiveras till fortsatta studier/läsa upp sina betyg. Alltså; ungdomarna läser inte upp sina betyg på folkhögskolan, det är enbart ett studiemotiverande syfte med kursen och berättigar inga studiemedel.

Guy Standing (2013) argumenterar kring den nya tidens utbildningar för ungdomar. Han menar att det har skett en fördumning av utbildningssystemet där det numera handlar om att sälja ett koncept för ungdomar där efterfrågan finns och de är villiga att betala priset. Utbildningen kan vara vad som helst i teorin, och syftet blir snarare att ha det på papper, i form av t.ex. diplom. Standing menar att detta har en placebo-liknande effekt då vilken kurs som helst kan ge bevis på att man har studerat något, men frågan är vilka faktiska kunskaper man fått (Standing, 2013:108-109). Så som det ser ut idag och för dagens prekära grupp individer i samhället, skapas det praktikplatser och sysselsättningar för att dels berättiga människor bidrag och dels för att de ska utvecklas och skaffa sig referenser. Det kan argumenteras för huruvida en individ blir hjälpt och utvecklad i skapade sysselsättningar eller om dessa institutioner istället har en bevarande effekt där individerna snarare blir fortsatt isolerade i sitt utanförskap. Det är en fin linje mellan att bevaras och gå vidare.

Eftersom den grupp individer som befinner sig i ett socialt utanförskap och prekär situation är en heterogen grupp finns det en fara i att benämna ett projekt som effektivt eller inte. Det är varierande utifrån olika individer och kan fungera bra för någon samtidigt som det inte ger något för en annan. Viktigt blir möjligen att det finns ett syfte bakom sysselsättningen som ungdomarna blir tilldelade eller väljer själv, samt att det är meningsfullt för individen.

Bauman (2004) anser att världens länder idag saknar de redskap som behövs för att reparera den situation för människor som hamnar utanför i samhället. Även om man försöker att tillämpa metoder som tidigare använts kommer det inte att lösa problemen då vi står inför en ny verklighet som inte funnits i tidigare generationer

(Bauman, 2004:15). Kanske kan det vara så att Sverige ännu inte hittat de metoder som behövs för att stötta dessa ungdomar som har svårigheter med att ta sig in på arbetsmarknaden och kliva in i vuxenlivet. Då kan det vara farligt att kritisera de verksamheter som skapats för att hjälpa ungdomar framåt i livet. Sverige står fortfarande inför förändringar när det gäller att tackla ungdomsarbetslösheten och det skapas ständigt nya insatser och eventuella lösningar. Det finns tydliga svårigheter i att fastslå den sortens alternativa sysselsättningar för arbetslösa ungdomar som är mest gynnsam.

För att koppla detta till projektet är det även där svårt att avgöra om projektet rent resultatmässigt är den ultimata lösningen för ungdomsarbetslöshet. Anledningarna till det är dels att projektet inte funnits så länge och för att det kan vara svårt att jämföra den här typen av projekt med andra med tanke på att projekt lokalt sätt utformas på olika sätt och har olika inriktningar.

8.3 Relation och bemötande

I Angelins (2009) avhandling beskrivs det hur respondenter i studien uttrycker att de upplevt skamkänslor i mötet med socialtjänsten, särskilt vid de tillfällen då de inte fått ett gott bemötande från tjänstemännen. Dock har det varit svårt att konkretisera vad det är som ger upphov till känslan av att det är otäckt att ha kontakt med socialtjänsten i denna studie. Det kan bero på att individen i prekariatet får en bekräftelse av att de inte duger men också det faktum av att man befinner sig på samma plats som missbrukare, hemlösa eller andra personer som man själv definierar som ”socialfall”, personer som man i vanliga fall inte skulle associera sig själv med. Dock kan även ett gott bemötande från tjänstemän ge en känsla av misslyckande då själva platsen i sig kan ge upphov till sådana negativa känslor (Angelin, 2009:186-187).

Observationerna från projektet överensstämmer inte helt med Angelins resonemang kring de negativa känslor som vissa upplever i kontakten med socialtjänsten. Deltagarna verkar inte heller uppleva att det är skillnad på dem och resten av deltagarna (att de skulle vara ”socialfall”), utan det snarare finns en stark samhörighet och vänskap mellan många deltagare. Det kan bero på att projektet är en kombination

av det traditionella sociala myndighetsarbetet och en social verksamhet i form av en mötesplats. Ungdomarna i projektet verkar inte uppleva verksamheten som en traditionell myndighet och det finns en känsla av närhet mellan deltagare och personal. En möjlig bidragande faktor till denna öppenhet kan vara att den öppna verksamheten (mötesplatsen) och det traditionella sociala myndighetsarbetet är separerade i lokalerna. Verksamheten ger en inbjudande känsla då man direkt stiger in i mötesplatsens lokal, en öppen yta med välkomnande stämning och personal. Längre in i lokalen finns ett litet kök och två konferensrum, och allt är tillgängligt för deltagarna. Kontoren och det traditionella sociala handläggningsarbetet finns en trappa upp bakom stängda dörrar och blir på så sätt inte lika påtagligt för besökarna. Att själva kontoren inte är synliga kan vara en anledning till att stämningen är bättre och att deltagare/besökare inte upplever mötesplatsen som negativ även om den också är en del av socialtjänstens verksamhet, till skillnad från Angelins resonemang kring skamkänslor i mötet med socialtjänsten. Associationen mellan mötesplatsen och socialtjänsten blir då kanske inte lika uppenbar. En annan potentiellt bidragande faktor till den välkomnande stämningen på projektet är det bemötande som man får där. Vid nästan alla observationstillfällen hälsar personalen på deltagarna och frågar hur de mår o.s.v. När deltagare som inte är kända av personalen kommer till mötesplatsen kommer personalen oftast fram, hälsar och frågar om de kan hjälpa till med något. De flesta som kommer in till mötesplatsen blir alltså sedda och uppmärksammade, vilket kan vara en indikator på att personalen är engagerad i sitt arbete och som kan skapa en välkomnande känsla.

Angelins (2009) avhandling tar upp att respondenternas önskan är att socialarbetarna ska vara stöttande, engagerade, empatiska samt att de inte ska döma individen och tala om hur man borde leva sitt liv (Angelin, 2009:189). Empatin och engagemanget är tydligt hos personalen inom projektet. Engagemanget är ömsesidigt, ungdomarna är ofta delaktiga i att handla fika tillsammans med personalen (utanför verksamheten), duka fram fikan, hjälpa till med att städa o.s.v. Det finns en närhet som är svårare att skapa hos en traditionell myndighet där det ofta finns en tydligare distans mellan klient och socialarbetare.

Deltagarnas upplevelser av skamkänslor är svåra att uttrycka och definiera i en studie baserad på observationer, men det är tydligt att många av deltagarna trivs med

varandra och har utvecklat en nära relation sinsemellan. Dessutom tillbringar en del av deltagarna mycket av sin tid på projektet, de spelar spel tillsammans, pratar och umgås med både andra deltagare och personal hela eftermiddagar.

Engagemanget och empatin från personalen visar sig i de samtal som de har med deltagarna. När mötesplatsen har varit öppen har personalen suttit ner med deltagare och hjälpt dem med att skriva CV, fylla i papper från myndigheter och även hjälpt till med läxor. Dessutom har diskussioner kring vardagliga ting och politiska åsikter uppstått mellan deltagare och personal. Detta ger intrycket av att det finns en annan sorts närhet än på andra mer traditionella sociala myndigheter.

Kuusela (2013:168) exemplifierar arbetet på fritidsgårdar och mötesplatser, och menar att detta också är en form av förebyggandet av ungdomars utanförskap. Ungdomarna kommer i kontakt med vuxna som visar engagemang och får uppleva att de bryr sig om dem.

Vid ett av observationstillfällena sitter en deltagare med en personal på mötesplatsen och diskuterar bristen på arbete i Sverige. Vidare börjar hen prata om problemet med invandringen i Sverige. Hen uttrycker rasistiska åsikter och menar att de invandrare som kommer till Sverige och inte arbetar borde skickas tillbaka till sina hemländer då de bara parasiterar på samhället genom att erhålla bidrag. Hen menar att de invandrare som arbetar och bidrar till samhället bör stanna kvar, men de som bara kommer hit och inte gör något konstruktivt borde inte få vara i Sverige. Hen pratar även om problemen med segregering mellan svenskar och invandrare, och menar att majoriteten av nyanlända bosätter sig på samma ställe. Hen uttrycker att de borde flytta upp till Norrland där få invandrare bor. Vidare menar hen att detta skapar olika kulturer och att segregeringen bidrar till kriminalitet då den sprids inom de segregerade områdena. Eftersom deltagaren har kontakt med projektet kan man anta att hen befinner sig eller har befunnit sig i en marginell position, och möjligen själv erhållit försörjningsstöd eller annat bidrag från samhället. Detta skulle innebära att det egentligen inte finns någon skillnad mellan hen och de invandrare som hen talar om. I sin bok beskriver Goffman (2010) ambivalensen som kan uppstå hos stigmatiserade individer, och hur de tenderar att kategorisera andra personer som också befinner sig i en stigmatiserad situation. Detta kan ske eftersom stigmat kan vara tydligt eller

mindre uppenbart hos individen. Den stigmatiserade individen kan då ha en dömande attityd mot dem som är mer stigmatiserade, samma sorts attityd som ”de normala” kan ha mot den stigmatiserade gruppen i vårt samhälle (Goffman, 2010:113).

Standing (2013) menar att samma fenomen har uppstått inom prekariatet. Detta är ingen homogen grupp där de prekära medlemmarna identifierar sig med varandra. Olika grupper inom prekariatet kan beskylla varandra för deras egen utanförskap. Som exempel tar Standing upp att den tillfälligt lågavlönade kan se ned på den som tar bidrag då hen gör det på bekostnad av honom eller henne. Han tar också upp ett annat exempel på de som kommer från låginkomsttagande områden som beskyller nyinflyttade invandrare för att utnyttja välfärdssystemet. Det finns, enligt Standing, spänningar som leder till tvister eftersom att medlemmarna i prekariatet inte kan se att det är den sociala och ekonomiska situationen samt strukturen på samhället som är anledningen till deras gemensamma utanförskap (Standing, 2013:43).

Det är inte enbart fritidspersonalen på projektet i fråga som engagerar sig i deltagarnas behov, utan även arbetsmarknadskonsulenter och projektledaren som gör sig synliga och tillgängliga för deltagarna under verksamhetens öppettider. Vid ett observationstillfälle kommer en person in och vill skriva in sig i verksamheten. Den dagen är det ingen inskrivningstid egentligen, men en arbetsmarknadskonsulent kallas ner och hjälper ungdomen med att skriva in sig. Detta visar på en flexibilitet hos personalen som också är en viktig del av att få deltagarna att känna sig välkomna och prioriterade framför administrativt arbete.

Utifrån observationerna kan det utläsas att personalen har varit engagerad och även haft en viss moralisk funktion, där deltagarna kunnat vända sig till dem för att få råd och stöd. Till viss del har personalen haft en ”vuxenroll” i deltagarnas tillvaro. En betydande faktor som observerats är alltså den nära relation som finns mellan många deltagare och personal, och utifrån resultatet från empirin kan vi utläsa att många av deltagarna anförtror sig till personalen. Närheten och gemenskapen verkar alltså vara en viktig beståndsdel i att uppnå ett framgångsrikt arbete med ungdomarna.

8.4 Gemenskap

FoU-rapporten ”När jobben inte finns” (FOU, 2006:11) beskriver 6 olika projekt som arbetar med unga arbetslösa i Stockholm. Rapporten redogör bland annat för ungdomarnas syn på verksamheten och relationerna till andra ungdomar i projekten. En ungdom berättar att projektet har gjort att hen fått nya vänner som inneburit att det blir lustfyllt att komma tillbaka nästa gång (FOU, 2006:11:36). En annan ungdom beskriver skillnaden mellan Arbetsförmedlingen och projektet hen är med i. Hen menar att det på projektet är trevligare och en bättre miljö där man kan träffa kompisar, som inte finns i samma utsträckning på Arbetsförmedlingen (FOU, 2006:11:37). En tredje ungdom berättar att atmosfären på projektet är mycket behagligare än på Arbetsförmedlingen och anser det vara positivt att det endast är ungdomar så att man inte ”känner sig så liten” (FOU, 2006:11:44). Det finns även exempel på en ungdom som återkommer till projektet fastän hen har arbete och inte längre erhåller ekonomiskt bistånd men som ändå vill vara där eftersom det är trevligt (FOU, 2006:11:58). Det finns en ungdom som uttrycker att projektet är bra för att alla får komma till tals och uttrycka sin åsikt, samt att ungdomarna lär sig och inspireras av varandra (FOU, 2006:11:59).

Att det finns en gemenskap i det projekt som vi studerat går inte att ta miste om. Genom observationsstudierna har gemenskapen mellan deltagarna utmärkt sig tydligt. Det finns flera ungdomar som återkommer i de observationstillfällena som gjorts. De har en egen jargong och det märks utifrån deras samtal att de känner varandra väl och delar gemensamma upplevelser. Det finns vissa grupperingar bland ungdomarna, det vill säga vissa umgås mer med varandra än andra. Genom observationerna har det framkommit olika faktorer som spelar in i gruppindelningen, bland annat språk. En grupp består av ungdomar som talar samma språk, vilket gör att de helst håller sig till varandra. Vissa ungdomar umgås utöver gruppgränserna vilket också leder till känslan av att det ändå finns en grupp som inkluderar alla ungdomar i projektet och att det i den stora gruppen snarare finns subgrupper. De hälsar på varandra när de kliver in genom dörren, och personalen verkar förena alla individer från de olika subgrupperna i gemensamma informella samtal. Personalen gör även de, mycket för att försöka hålla ihop denna gemenskap som skapas på projektet. De umgås med alla ungdomar och hoppar in i diskussioner mellan dem. Upplevelsen blir att det möjligtvis finns en värdefull gemenskap mellan deltagarna och faktumet om att de

återkommer till projektet dagligen tyder på att de mår bra i den miljö och på den mötesplats som projektet erbjuder. Kontakten med ungdomar i liknande situation samt en närhet till vuxna som är förstående kan gynna deras känsla av att befinna sig i ett socialt sammanhang som de kanske inte upplever annars. Denna informella atmosfär och gemenskap gör att de öppnar upp sig utan att känna skam. De kan diskutera personliga problem och svårigheter öppet på mötesplatsen för att få feedback, och de anförtror sig till varandra.

Vid ett tillfälle i observationsstudien kom två ungdomar fram (till oss), i olika omgångar och småpratade. Den ena ungdomen berättade om sitt liv och vilka svårigheter hen haft med andra myndigheter och det upplevdes som att ungdomen kände att hen kunde anförtra sig och diskutera detta utan skam. En annan ungdom ville fråga hur socionomutbildningen såg ut, och satt länge och ställde frågor samt berättade om sig själv och sitt liv. Det finns en klar avslappnad inställning till dels deltagare och dels personal. Distansen mellan klient och professionell suddas ut och oavsett bakgrund kan alla umgås gemensamt på en delad nivå. Ömsesidighet, öppenhet och närhet till personalen kombineras med den professionella funktion som personalen har.

8.5 Distans kontra närhet

En viktig del av projektets utveckling och förbättringsarbete är deras inflytandeträffar. Där samlas en liten del av personalen tillsammans med deltagare och diskuterar nya idéer och förslag till förbättring eller nya aktiviteter. Vid just detta observationstillfälle var det ett inbjudet besök från annan myndighet som närvarade och presenterade förändringar i deras arbete som skulle ge effekter för ungdomar. Ungdomarna fick ställa frågor och ge feedback på det som presenterades. Deltagarna kom med direkta förslag på förändring hos myndigheten, bland annat enklare formulär att fylla i, att det inte ska vara så höga krav på ungdomarna och att tjänstemännen ska vara uppdaterade på deras ärende när de träffas. En fråga som dök upp hos oss i observationen handlade om vi trodde att ungdomarna upplevde en distans mellan dem och tjänstemännen? Kände de att de blev lyssnade på?

I likhet med ungdomarnas synpunkter beskriver Angelin (2009) att hon i sina studier med ungdomar, noterat att de ogillar den makt som kan skapas i mötet med den professionella. Det ställs krav på ungdomarna som de sedan själva inte uppfyller. Som exempel tar Angelin upp att en del ungdomar har stora krav på sig att fylla i en ansökan på ett perfekt sätt, medan deras kontakter på myndigheter själva tappar bort papper. Ungdomarna upplever då de professionella som okunniga i sin yrkesutövning och att de använder sig av en formaliserad makt som inte är berättigad (Angelin, 2009:150).

Det finns alltid en risk för distans mellan klient och professionell i myndighetsarbete. Det som observeras i studiens projekt är att det inte finns en påtaglig distans mellan ungdomarna och personalen. Mycket av det beror säkerligen på projektets mötesplats. Det blir en informell atmosfär som inte kantras av makt och kontroll och där ungdomarna själva är så pass delaktiga i frågor som gäller deras framtid. Den atmosfär som infinner sig på mötesplatsen följer eventuellt med upp till kontoren där det traditionella myndighetsarbetet utförs. All personal rör sig mellan de olika platserna under dagarna och det kan göra att ungdomarna känner att de får utrymme både på mötesplatsen och under individuella möten. Om personalen inte definieras utifrån sin titel, som i sin tur är kopplad till en viss plats i lokalen, utan som en del i teamet men med speciell kompetens kan det underlätta för att skapa en gemenskap och värme utan distans. Viktigt är att poängtera att en maktaspekt alltid är närvarande i myndighetsarbete och förekommer i alla möten med klienter, oavsett om det är påtagligt eller mindre kännbart. Därför går det inte att utesluta att makt inte förekommer i projektet.

Nu för tiden satsar staten mycket resurser på alternativa lösningar för sysselsättning för ungdomar, bland annat praktik, olika jobbsökningskurser och ”utbildningar” som ungdomar kan använda som referens i brist på arbetslivserfarenhet. Ungdomar idag har höga krav på sig att ta som de erbjuds, under vilka förutsättningar som helst. Den egna viljan byts ut mot samhällets förväntningar på vad de ska prestera. Frågan är vem som bäst avgör vilket tillvägagångssätt som är bäst för att ungdomar ska ta sig ur utanförskapet och etablera sig i samhället? Hur stöttar vi dessa ungdomar på bästa sätt?

9. Avslutande diskussion

”Ungdomen utgör prekariatets kärngrupper och måste leda kampen för att ge det en acceptabel framtid. Ungdomen har alltid fungerat som förmedlare av vreden över samtiden och ett förebud om en bättre morgondag.” (Standing, 2013:103).

Det är påfrestande att befinna sig i en prekär situation och inte ha en sysselsättning, tjäna egna pengar och ha en arbetsidentitet. Frågan är hur prekariatet ska göra sin röst hörd och finna solidaritet inom gruppen för att med gemensam styrka uppnå jämlikhet. Vreden som finns hos ungdomar i prekariatet behöver inte bara vara gentemot samhället utan kan också vara självdestruktivt. Det vill säga att individer blir självdestruktiva genom social isolering, missbruk, arbetsvägran etc.

Alla institutioner som arbetar med ett förändringsarbete riskerar att bilda en bevarande effekt för individerna, eftersom de samlar en grupp som har liknande erfarenheter. Då finns risken för att individerna istället för att ta sig ur sitt utanförskap, snarare identifierar sig själva med varandra och stannar i utanförskapet där de känner tillhörighet.

Det är besvärligt att befinna sig i en situation då någon annan bestämmer ens framtid. Individen må ha ett mål i livet, men det betyder inte att samhället delar detta mål. Bauman (2004) menar att ungdomar vanligast råds till att inte ställa för mycket krav på sina arbeten, inte ifrågasätta och se dem som trevliga möjligheter för tillfället snarare än under en längre period (Bauman, 2004:10). Att vara arbetslös idag innebär att det arbete som erbjuds ska tas. De individuella krav som finns förbises och den prekära gruppen ska ta det som erbjuds dem oavsett om det är vikariat, halvtid, tillsvidare etc.

De frågeställningar som legat till grund för uppsatsen har genom studierna besvarats och det har framkommit att mötesplatsen i projektet varit det som utmärkt sig. Rutiner såsom att vara en aktiv deltagare genom att hjälpa till med dagliga sysslor, interagera med personal, delta i inflytandemöten, samtala med andra ungdomar etc. upplevs meningsfullt för ungdomarna. Aktiviteter som förekommer i projektet är varierande i sitt utformande men anses även de ha en betydelse i ungdomarnas medverkande i

projektet. Vardagen för ungdomarna i projektets arbete struktureras olika beroende på vilken individ det handlar om. Eftersom projektet har många delar och funktioner ser vardagen olika ut för ungdomarna. Vissa kommer dit för individuella möten, en del på vägledningskursen och några för mötesplatsen etc.

Mötesplatsen är det som skiljer projektet från traditionella myndigheter. Eftersom ungdomarna får vara med i vissa rutiner som projektet har kan det anses ha en betydelsefull effekt, då de får vara med i det dagliga arbetet. Strukturen på ungdomarnas vardag ser olika ut för alla individer, men mötesplatsen erbjuder social kontakt med andra i samma situation. Den sociala isolering som mycket väl kan förekomma då ungdomar inte har en sysselsättning är ett viktigt problem för samhället att lösa. Om det valda projektet bryter denna sociala isolering är svårt att avgöra, men det är ett försök i att hjälpa de ungdomar som inte har sysselsättning att integreras och socialiseras.

Denna uppsats är ett försök i att slå fast och sprida kunskap kring att det idag finns en ny globaliserad samhällsklass som kallas prekariatet. Dagens debatt kring ungdomsarbetslöshet tycks inte gå i rätt riktning och det gäller att inse att arbetslösheten idag inte liknar den generella arbetslöshet som tidigare funnits. Samhällets strukturer och syn på välfärden, tillsammans med vår individualiserade syn på människans ansvar har skapat misstro bland folket. Prekariatet är en samhällsklass som inte lever i solidaritet och förstår därför inte varandra. För att lösa problemen som finns idag, inte bara på arbetsmarknaden, utom i samhället i stort, krävs nya reformer.

Ungdomar som idag befinner sig långt från arbetsmarknaden riskerar att hamna alltmer utanför i samhället då ett arbete idag är det som identifierar en individ. Att inte ha ett arbete kan upplevas skamligt, och arbetslöshet utesluter människor från gemenskap och socialt skydd. Än finns ingen lösning för den prekära gruppen i samhället och tidigare insatser är inte tillräckliga. Forskning kring detta område behövs för att lösa den framskridande utvecklingen av utanförskap på arbetsmarknaden och i samhället i övrigt.

Enligt Bauman (2004) är problemen hos den utsatta gruppen så pass påtagliga att det inte finns någon jämförelse med tidigare generationer. Problemet som finns idag är unikt och vi vet ännu inte hur detta problem ska lösas (Bauman, 2004:15).

10. Referenser

- Anderson, G. & Swärd, H. (2008) ”Etiska reflektioner”. I Anna Meeuwisse, Hans Swärd, Rosmari Eliasson-Lappalainen & Katarina Jacobsson (red.): *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Angelin, A. (2009) *Den dubbla vanmaktens logik – en studie om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland unga vuxna*. Lund: Lunds Universitet.
- Aspers, P. (2007) *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.
- Bauman, Z. (2004) *Wasted lives – modernity and its Outcasts*. Cambridge: Polity.
- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- FoU 2006:11 *När jobben inte finns – Beskrivning av projekt för arbetslösa ungdomar i sex stadsdelsområden i Stockholm*. Stockholm: Forsknings- och utvecklingsenheten.
- Goffman, E. (2010) *Stigma – Den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Hansson, K. & Lundahl, L. (2004) ”Youth politics and local constructions of youth” *British Journal of Sociology of Education* 25, 2, 161-178
- Karlsson, L. (2013) ”Det är aldrig för sent – vad orsakar och motverkar barns och ungas utanförskap i utsatta bostadsområden”. I Lis Bodil Karlsson, Kirsti Kuusela & Ulla Rantakeisu, (red.): *Utsatthet, marginalisering och utanförskap*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Karlsson, L. & Kuusela, K. & Rantakeisu, U. (2013) ”Social utsatthet och marginalisering – en introduktion”. I Lis Bodil Karlsson, Kirsti Kuusela & Ulla Rantakeisu, (red.): *Utsatthet, marginalisering och utanförskap*. Lund: Studentlitteratur AB.

May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Olofsson, J. & Panican, A. (2013) ”Unga och utanförskap i Sverige.” I Terje Olsen & Jenny Tägtström (red.): *For det som vokser, unge, psykisk uhelse og tidlig uførepenjoreing i Norden, en antologi*. Stockholm: Nordens välfärdscenter

Rantakeisu, U. (2013) ”Arbetslösa unga möter en välfärdsinstitution – om emotioner och institutionell exklusion.” I Lis Bodil Karlsson, Kirsti Kuusela & Ulla Rantakeisu, (red.): *Utsatthet, marginalisering och utanförskap*. Lund: Studentlitteratur AB.

SOU 2013:74 *Unga som varken arbetar eller studerar – statistik, stöd och samverkan*. Stockholm: Statens Offentliga Utredningar.

Standing, G. (2013) *Prekariatet – den nya farliga klassen*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Statistiska Centralbyrån (2013)

<http://www.scb.se/Pages/SSD/SSD_TreeView_340478.aspx?ExpandNode=AM/AM0401> (Tabeller och diagram gjorda på Statistikdatabasen 2013-10-30, se bilaga).

Svedberg, L. (1997) *Marginalitet*. Lund: Studentlitteratur

Svenska Dagbladet (2013) ”750 miljoner kronor i EU-stöd till Sverige” (elektronisk), *Svenska dagbladets officiella hemsida*

< http://www.svd.se/naringsliv/750-miljoner-kronor-i-eu-stod-till-sverige_8792136.svd > (2013-12-04).

Sveriges radio (2013) ”Filosofiska rummet” (elektronisk), *Sveriges radios officiella hemsida* <<http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/299297?programid=793>> (2013-12-22).

Ungdomsstyrelsen (2008) *Fokus 08 – En analys av ungas utanförskap*. Stockholm: Ungdomsstyrelsens skrifter.

Ungdomsstyrelsen (2009) *Fokus 09 – Metoder för att bryta ungas utanförskap – exempel från Europa*. Stockholm: Ungdomsstyrelsens skrifter.

11. Bilagor

Arbetslösa 15-74 år (AKU), 1000-tal efter kön, ålder och tid

2011

		2011K1	2011K2	2011K3	2011K4
män	16-24 år	75,2	93,8	69,4	68,6
kvinnor	16-24 år	74,4	89,7	56,5	51,4
Totalt	16-24 år	149,6	183,5	125,9	120

2012

		2012K1	2012K2	2012K3	2012K4
män	16-24 år	77,6	95,2	75,3	71,6
kvinnor	16-24 år	68	84,4	60	59,1
Totalt	16-24 år	145,6	179,6	135,3	130,7

2013

		2013K1	2013K2	2013K3
män	16-24 år	85,1	103,3	69,4
kvinnor	16-24 år	74,9	86,2	61,1
Totalt	16-24 år	160	189,5	130,5

Tabell.

Tabellen visar på arbetslösa ungdomar mellan åldern 16-24 år i Sverige. Varje tabellkolumn står för olika kvartal, K=kvartal. Siffrorna på arbetslösa utläses i tusental. Tabellen är gjord i SCBs statistikdatabas.